

УДК81'255:001=111=161.1Ю.Жлуктенко:81-116.3

**“LANGUAGES IN CONTACT” У. ВАЙНРАЙХА
В РОСІЙСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ Ю. ЖЛУКТЕНКА**

Олександра Літвіняк

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна
e-mail: perekladoznavstvo@gmail.com*

Розглянуто аналіз російськомовного перекладу книги У. Вайнрайха *Languages in Contact*, проведено Ю. Жлуктенком, у зіставленні з оригіналом. Аналіз проведено за читачецентричною комунікативно-орієнтованою схемою. Ураховано також специфіку функціонування вихідного та цільового текстів у відповідних хронотопах.

Ключові слова: науковий переклад, гуманітарний переклад, комунікація, комунікативна мета, функціональний підхід.

У радянському та пострадянському перекладознавстві доволі багато написано про переклад науково-технічної літератури. Тут і всеохопні посібники для студентів, і монографії, присвячені лише певним науковим проблемам (наприклад, [3], [4], [5], [6], [7], [8] та ін.). Наукову і технічну літературу зазвичай об'єднують в одне не через тематичну близькість, а через жанрову та формальну схожість цих текстів. Утім, серед досліджуваних проблем виразно переважають проблеми перекладу технічних текстів та текстів, присвячених точним наукам. Дуже мало, на жаль, написано про специфіку перекладу гуманітарної, зокрема філологічно орієнтованої літератури. З одного боку, вона, звісно ж, вписується у більшість характеристик наукового тексту, проте має й чимало особливостей, які його відрізняють. Про це пише З. Козловська. Її дослідження, присвячене перекладу наукових текстів загалом та гуманітарних (а саме мовознавчих) текстів зокрема, розкриває деякі нюанси, на які дослідники звертали раніше мало уваги. Наприклад, автор наголошує, що мовознавчий текст – це більше, ніж просто передання повідомлення іншою мовою. Потрібно також відтворити певну інформацію про текст і мову оригіналу, щоб він був зрозумілий читачеві перекладу так само, як і читачеві оригіналу [9, с. 57]. Науковий переклад, утім числі переклад гуманітарний, – це відтворення авторського світобачення, його підходу до пояснення нових явищ [9, с. 55].

Головне – проаналізувати російськомовний переклад книги У. Вайнрайха *Languages in Contact*, що його зробив Ю. Жлуктенко, з урахуванням особливостей перекладу наукових, головню гуманітарних, текстів. За джерельну основу дослідження послужили: монографія У. Вайнрайха, переклад Ю. Жлуктенка. Під час аналізу послуговуємося деякими теоретичними міркуваннями З. Козловської, К. Норд та Ф. Бацевича.

Науковий переклад, на відміну від художнього, допускає певні відступи від тексту та зміни у перекладі. З. Козловська вважає, що в перекладах наукових текстів допускається

відсутність еквівалентності, “непереклад” певних частин чи елементів, або впровадження інших змін [9, с. 55]. Іноді наукові тексти потребують також перекладацьких коментарів [9, с. 57].

Деякі зміни й доповнення у перекладі можуть бути спричинені тим, що читачам тексту цільовою мовою потрібно додаткові пояснення, оскільки певні явища, підходи чи теорії тощо, загальновідомі читацькій аудиторії оригіналу, можуть їм бути незнайомі. Певного коментування потребує також внесення у текст перекладу змін. Проте зміни в тексті можуть полягати не лише у додаванні коментарів, а й у їх вилученні, якщо пояснюване для читача перекладу є очевидним. Часом зміни в перекладі полягають у заміні інформації. Наприклад, подання у мовознавчому тексті інших прикладів, узятих із джерел цільовою мовою замість подання оригінальних прикладів, які можуть бути недостатньо ілюстративними для цільового читача [9, с. 66, 67]. Водночас, на відміну від інших наукових текстів, у мовознавчих текстах деякі частини можуть залишатися і без перекладу, якщо таке подання матеріалу зрозуміле цільовій аудиторії [9, с. 67].

Науковий переклад підіймає: а) питання суто перекладацькі; б) питання, специфічні для заданого тексту; в) питання суміжні.

Власне ця третя категорія може потребувати від перекладача особливо великих зусиль, оскільки вони стосуються віднайдіння цитат цільовою мовою, перевірки, доповнення та оформлення бібліографічних джерел, віднайдіння прикладів у текстах цільовою мовою чи навіть підбору власних релевантних прикладів [9, с. 74–76].

Отже, з усього наведеного вище видно, що переклад науковий загалом і мовознавчих текстів зокрема, потребує від перекладача специфічного підходу, зумовленого особливостями як самих текстів, так і цільової аудиторії.

Для аналізу російськомовного перекладу *Languages in Contact* ми скористалися збірною схемою. В процесі розроблення схеми аналізу ми вирішили відмовитися від розгляду лінгвістичних особливостей вихідного і цільового текстів, оскільки вважаємо його недоцільним. Адже еквівалентність на лінгвістичному рівні у науковій літературі – явище спірне і не завжди обов’язкове.

Особливі умови, за яких перекладали текст, спонукали нас певною мірою звернутися до функціонального підходу до перекладу, як його бачить К. Норд. Тож текст перекладу розглядатимемо не на предмет його еквівалентності чи нееквівалентності оригіналу, а з погляду його функції/мети (*скопосу*, за Г. Фермеєром). Далі проведитимемо аналіз та зіставлення комунікативних ситуацій оригіналу і перекладу. Для цього К. Норд рекомендує відповісти на такі запитання:

<i>Хто</i> передає	<i>Щодо якого предмета</i>	він каже
<i>кому</i>		
<i>навіщо</i>	<i>що</i>	
<i>як</i>	<i>(що ні)</i>	
<i>де</i>	<i>у якому порядку</i>	
<i>коли</i>	<i>використовуючи які невербальні елементи</i>	
<i>чому</i>	<i>якими словами</i>	
текст	<i>якими реченнями</i>	
<i>з якою функцією?</i>	<i>яким тоном</i>	
	<i>з яким ефектом?</i>	

Важливо, що в процесі усього аналізу потрібно пам'ятати про адресата, який є одним із найважливіших чинників [4, с. 57].

Під час аналізу наукового тексту та його перекладу важливо брати до уваги два аспекти – його функцію (у вихідній та цільовій культурах) та сприйняття цільовою аудиторією. Розглядаючи текст у функціонально-комунікативному ключі, вважаємо за доцільне аналізувати вихідний та цільовий тексти як такі, що належать до певного мовленнєвого жанру, оскільки такий підхід зважає на усі наведені вище чинники в контексті норм відповідної культури. Отож, за основу беремо визначення мовленнєвого жанру, запропоноване Ф. Бацевичем: “мовленнєвий жанр – тематично, композиційно і стилістично усталені типи повідомлень – носіїв МА [мовленнєвих актів], об'єднаних метою спілкування, задумом мовця з урахуванням особливості адресата, контексту і ситуації спілкування” [1, с. 160]. Для цього скористаємося класифікацією ознак мовленнєвого жанру, наведеною Ф. Бацевичем услід за російською дослідницею Т. Шмельовою: 1) комунікативна мета; 2) концепція автора (адресанта); 3) концепція адресата; 4) подійний зміст; 5) комунікативне минуле; 6) комунікативне майбутнє; 7) параметри мовного втілення [1, с. 161].

Отже, перший етап аналізу допомагає визначити та зіставити функції вихідного та цільового текстів.

	<i>Languages in Contact</i>	<i>Языковые контакты</i>
<i>Хто</i> передає	Автор (Уріель Вайнрайх)	Перекладач (Юрій Жлуктенко)
<i>кому</i>	Науковці, студенти, аспіранти	Науковці, студенти, аспіранти
<i>навіщо</i>	Для ознайомлення із досягненнями автора у галузі дослідження дво- та багатомовності	Для ознайомлення із напрацюваннями західної науки у галузі соціолінгвістики, для стимулювання активніших соціолінгвістичних досліджень на території Радянського Союзу
<i>як</i>	Шляхом подання результатів досліджень у формі монографії, оформленої згідно з вимогами до літератури такого жанру	Шляхом перекладу монографії, доповнення її необхідною інформацією та оформлення згідно з вимогами до літератури такого жанру
<i>де</i>	США	СРСР
<i>коли</i>	1953	1979
<i>чому</i>	Для оприлюднення власних напрацювань, оскільки такий вид діяльності входив у коло інтересів автора	Для оприлюднення одного із найвідоміших соціолінгвістичних досліджень того часу, оскільки такий вид діяльності та інформація, викладена в оригіналі монографії, входили у коло інтересів перекладача
текст з якою функці-єю?	Інформативною Дескриптивною Комунікативною	Інформативною Дескриптивною Комунікативною

З наведеної інформації бачимо, що не всі установки вихідного і перекладного текстів тотожні. Наприклад, коли йдеться про передавача інформації, вважаємо, що на відміну від оригінального тексту, де передавачем є безпосередньо автор, у цьому перекладі передавачем є перекладач. Причина цього полягає в тому, що: а) перекладач є генератором цільового тексту; б) за спогадами професора Р. Зорівчак, переклад саме цієї монографії зроблено безпосередньо за ініціативи Ю. Жлуктенка. Сам автор наміру перекладати свою роботу російською мовою мати не міг, оскільки помер ще 1967 р. Відповідно, вважаємо, що саме

перекладач у цьому випадку виявив бажання чи навіть потребу в ознайомленні цільового читача з цим дослідженням.

Цільова аудиторія, для якої видано книгу, в обох випадках приблизно однакова за статусом, проте відмінності тут усе ж таки є і пов'язані передусім із різними підходами до мовознавчих досліджень та переважанням різних теорій.

Мета написання, перекладу та опублікування цих текстів також має певні відмінності. У випадку з оригінальним твором, автор публікує результати власних досліджень та напрацювань. Отже, його мета полягає в декларації результатів зробленого та у спробі надати цінну інформацію іншим дослідникам та студентам. У випадку з перекладом перекладач ставить за мету передусім поінформувати цільову аудиторію про напрацювання науковців за кордоном.

Що ж до способу передавання інформації, то У. Вайнрайх робить це у формі монографії, тобто достатньо об'ємного тексту, який здатен охопити результати його роботи. Ю. Жлуктенко форми подання матеріалу не змінює, лише вносить певні корективи, викликані потребами цільової аудиторії.

Найпростішими видаються питання місця і часу, проте насправді вважаємо їх також доволі вагомими. *Languages in Contact* – США, 1953 р. (перше видання). *Языковые контакты* – СРСР, 1979 р. (єдине видання). Важливість їх полягає в тому, що в той час як англomовна монографія вийшла вперше 1953 р. і після того неодноразово перевидавалася, причиною чому був доволі великий на неї попит, то переклад був опублікований лише через 26 років, що свідчить про доволі великий розрив у розвитку соціолінгвістики. Переклад вийшов лише одним накладом, та й то не надто великим для багатомільйонної країни – лише 2 000 примірників. Такий переклад, вочевидь, став можливим після Хрущовської відлиги, коли для науковців відкрився дещо більший доступ до іноземних джерел інформації, а Ю. Жлуктенко навіть зміг побувати на стажуванні у США. Такі відмінності між часopросторовими умовами публікації двох текстів вважаємо доволі показовими та придатними для екстраполяції на наукову ситуацію загалом.

Причину написання та опублікування книги визначити дещо важче. Вважаємо, що У. Вайнрайх видав її передусім для оприлюднення результатів своєї багаторічної праці, для декларації своєї позиції щодо розглядуваних питань, для ознайомлення з нею наукової спільноти тощо. Водночас, переклад, на нашу думку, зроблений не для декларації заслуг автора, а для поштовху радянським науковцям до активізації соціолінгвістичних досліджень, для того, щоб дати їм основу, на яку можна опертися для розвитку галузі та уникнення потреби самостійно повторно розглядати ті самі проблеми.

Уважаємо, що функції обох текстів, які значною мірою визначаються їхнім жанром, однакові – інформативна, дескриптивна, комунікативна, – проте реалізуються у двох текстах дещо по-різному завдяки різному підходу та розумінню поданого матеріалу цільовою аудиторією. Наприклад, інформативна функція покликана передавати інформацію від адресанта до адресата. Проте якість цієї інформації в оригіналі та перекладі різна. Англomовний текст дослідження містить посилання на попередні напрацювання науковців у цій галузі, які, найімовірніше, знайомі читачеві-фахівцю. Водночас, читачам російськомовного тексту вони можуть бути й невідомі, зважаючи на повну замкнутість радянського суспільства та науки, а також значний часовий відрив у плані соціолінгвістичних досліджень. Крім того, переклад доповнений розширеними коментарями перекладача та додатковим списком літератури з теми, яка з'явилася в Радянському Союзі. Отже інформаційне навантаження для читача

перекладу виявляється більшим та інтенсивнішим, ніж для читача оригіналу. Дескриптивна функція у цьому випадку полягає в описі досліджень, проведених У. Вайнрайхом та його інтерпретативної позиції щодо отриманих результатів. У перекладі ці складові доповнюються також коментарями з описом поглядів радянських науковців щодо того чи іншого питання. І, зрештою, комунікативна функція обох текстів спрямована на передання деякої інформації про певні явища та погляди автора на них.

Отже, аналіз текстових чинників доводить нас до таких висновків:

1. Предмет дослідження, закономірно, є однаковим. В обох монографіях розглядаємо проблему взаємодії мов.
2. Однак інформаційне навантаження оригіналу та перекладу дещо різне. Переклад досить близько відтворює написане У. Вайнрайхом (за винятком деяких місць), проте додає також іншу інформацію з теми, якої немає в оригіналі, у формі коментарів наприкінці книги.
3. Що стосується порядку та форми організації монографії, то вона також певною мірою відрізняється у перекладі: а) основні розділи книги залишилися незмінними в перекладі. Те ж стосується і підрозділів, за винятком того, що в англomовному варіанті книги їх перелік уведено до змісту, а в російськомовному – ні; б) ще одна відмінність – розташування змісту. В оригіналі він, за західною традицією, розташований перед основним текстом книги, але після вступного слова та інших початкових зауваг. Водночас, у російському перекладі зміст розташовано наприкінці, що відповідає традиції оформлення літератури російською мовою; в) у перекладі зміст подано двома мовами – російською та англійською; г) сама структура книги в перекладі дещо видозмінена. Авторські примітки, які в оригіналі подано з виносками внизу сторінки, у перекладі винесено в окремі “підрозділи” наприкінці кожного розділу; д) перед передмовою А. Мартіне, яка “представляє” роботу У. Вайнрайха в російському перекладі, додано передмову професора В. Ярцевої; е) в англomовному варіанті знаходимо лише один додаток, тоді як в російськомовному їх два; є) в кінці перекладу додано коментарі та примітки до усієї книги, укладені Ю. Жлуктенком, а також бібліографію досліджень по темі, виданих у СРСР.
4. Що стосується стилю та тону оповіді, то вони загалом відповідають традиціям написання робіт такого жанру англійською та російською мовами, відповідно.
5. Мета написання та перекладу текстів, як уже згадувалося, під час аналізу за першою частиною схеми дещо відрізняється. В оригіналі текст написано для представлення авторського уявлення про описані явища. У перекладі таке уявлення поєднується також із коментуванням та зіставленням авторських поглядів із думками інших, головню радянських, дослідників у цій галузі.

Аналізуючи властиві оригіналу та перекладу ознаки мовленнєвого жанру, можна дійти таких висновків:

1. Комунікативна мета. За цим параметром обидва тексти можна віднести до категорії інформаційних повідомлень. Втім, ціллю як оригінального, так і перекладного тексту є передання не лише деякої об’єктивної інформації, а й інформації щодо авторського бачення певної проблеми. Як уже зазначалося раніше, за однакової комунікативної мети наповнення текстів дещо відрізняється.
2. Концепція автора (адресанта). Концепція автора першотвору передбачає уявлення про нього як про “свого”, тобто автора, який пише зрозумілою читачам мовою і,

можливо, навіть є їхнім співвітчизником; як про особу авторитетну, яка має певні досягнення у досліджуваній галузі і має що сказати про результати досліджень; як особу поінформовану, тобто таку, яка ґрунтує свої твердження на перевірненій та авторитетній інформації; як особу рівну чи старшу за рангом (залежно від того, чи читає монографію колега-дослідник чи початківець-філолог). Варто зауважити, що такою концепція автора-адресанта є з погляду читача, який був його сучасником. Водночас, якщо розглядати її з погляду читачів пізніших періодів (зокрема і того, коли опубліковано переклад), то до описаного додається також уявлення про автора як творця певного етапу в розвитку соціолінгвістики, що підіймає рівень його авторитетності, проте частково знижує враження від його поінформованості, оскільки наука встигла просунути далеко вперед з моменту написання та опублікування цього дослідження.

Уважаємо, що в перекладі наявні дві особи: автор і адресант. Автором, безперечно, є У. Вайнрайх, а адресантом – Ю. Жлуктенко. На нашу думку, таке розмежування доцільне, оскільки перекладач значною мірою доклався до модифікації цільового тексту для його адаптації для російськомовного читача. Що стосується концепції автора, то в перекладі він має вигляд “чужого”, тобто особи, яка висловлює свої думки іншою мовою, походить з іншої країни та є носієм іншої культури. Таке уявлення про автора могло викликати у тогочасного читача певною мірою упереджене ставлення, оскільки У. Вайнрайх був представником засуджуваного тоді “буржуазного світу” та “буржуазної науки”. Водночас, наукова репутація автора в світі надає йому певної авторитетності, яка доповнюється також глибиною та розлогістю його дослідження, яке не має аналогів у СРСР. Подібно до оригіналу, автора можна сприймати як “старшого” або “рівного”, залежно від того, хто читає його монографію. Водночас, той факт, що він опирається виключно на західні дослідження, може створити про нього враження як про особу недостатньо поінформовану (припускаємо, що саме цей аргумент став причиною доповнення книги коментарями та бібліографією робіт радянських учених), що ще більше підсилюється деякими критичними коментарями перекладача.

Концепція перекладача як адресанта перекладу, можливо, й менш помітна, проте в цьому тексті не менш важлива. На противагу авторові, перекладач є тут як “свій”, тобто представник радянської наукової спільноти, який висловлюється зрозумілою усім мовою і відтворює нею думки, висловлені мовою незрозумілою. Адресант – особа авторитетна, про що свідчить як список його наукових досягнень на той момент, так і той факт, що він отримав дозвіл перекласти цю монографію російською мовою та видати її у Києві (а не в Москві, як більшість наукової літератури). Адресант – особа зацікавлена, що виявляється у його бажанні донести думки автора до якнайширшого кола читачів. Водночас, він також поінформований, при чому як про набутки радянської, так і західної науки стосовно мовних контактів та пов’язаних із цим проблем.

3. Концепція адресата. Адресатами оригінального тексту є студенти, аспіранти та науковці, які досліджують або цікавляться темою мовних контактів. Передбачено, що адресат повинен мати певні попередні знання як у галузі загального мовознавства, так і соціолінгвістики та суміжних дисциплін, що дасть змогу йому краще зрозуміти авторські думки, використані терміни та пояснення. За статусом, читач може бути рівним автору (якщо це його колега-дослідник) чи нижчим (наприклад, студент, який лише починає вивчати предмет). Передбачено, що читач повинен бути “свій”, тобто володіти англійською мовою достатньо добре для того, щоб правильно

розуміти та трактувати авторські думки. Водночас, він повинен бути певною мірою поінформованим, але необов'язково настільки ж, як і автор. Для правильного сприйняття змісту та вагомості цієї монографії адресат повинен знати з чим має справу та орієнтуватися в головних проблемах, які у монографії підіймаються. Крім того, читач може бути сучасником автора та монографії, або ж належати до пізнішого часового періоду і розглядати монографію радше в історичній перспективі.

Читач перекладу – це також особа достатньо поінформована для того, щоб розуміти вагомість перекладу цієї монографії російською мовою та її видання в Радянському Союзі. Ймовірно, це особа, що вже знайома із деякими соціолінгвістичними дослідженнями та прийшла до прочитання книги з певною усвідомленою метою. Однак поінформованість читача в цьому випадку передбачає його знайомство з певними мовознавчими термінами, які вживаються у книзі (проте далеко не всіма соціолінгвістичними термінами, як показано в іншому нашому дослідженні), а також із прізвищами та, ймовірно, працями радянських дослідників, які писали на подібні теми. Як і з читачами оригіналу, читач перекладу може бути або сучасником перекладача та його перекладу, або ж адресатом пізнішого періоду, який сприймає переклад з дещо іншої позиції, оскільки має інші фонові знання, порівняно із читачами-попередниками.

4. Подійний зміст. Вміст книги безпосередньо пов'язаний із науковими зацікавленнями автора і ґрунтується на тривалих дослідженнях, які він розпочав ще у магістратурі та продовжив під час аспірантури та після захисту дисертації. У. Вайнрайх засновує своє дослідження на обширному матеріалі та наводить для пояснення своїх теоретичних висновків приклади з багатьох, зокрема, англійської, російської, ретороманської, чеської, хорватської, ідишу, німецької, французької, румунської, болгарської, португальської тощо мов та їхніх діалектів. Науковець підходить до дослідження прискіпливо, уважно аналізуючи усі рівні та всі можливі варіанти мовних контактів. Монографія детально розглядає проблеми фонетичної, граматичної, лексичної та “сукупної” інтерференції. Вважаємо, що в першій половині ХХ ст. проведення такого дослідження потребувало надзвичайно багато часу та зусиль, оскільки зібрати та проаналізувати матеріал було набагато складніше, ніж у добу Інтернету. Звісно, У. Вайнрайх опирався не лише на власні висновки, а послуговувався результатами роботи інших дослідників, про що свідчать численні покликання в тексті та розлогий бібліографічний список наприкінці книги. Важливо також і те, що, незважаючи на більш ніж п'ятдесятилітню часову відстань між книгою *Languages in Contact* та сучасним читачем, міркування У. Вайнрайха все ще залишаються доволі актуальними, оскільки ґрунтовні принципи, процеси та причини інтерференції залишаються незмінними.

У перекладі до всього зазначеного вище додається також інформація щодо ставлення перекладача до певних тверджень автора, а також посилання на радянських науковців, які також досліджували певні аспекти мовних контактів. Деякою мірою змінюється часова перспектива, оскільки відчутно, що коментарі призначені не лише додати відсутню інформацію, а й дещо “осучаснити” дослідження. Водночас, у тексті пропущено певні частини, що свідчить про неповну об'єктивність у передній авторського наміру.

5. Комунікативне минуле. Монографію У. Вайнрайха можна охарактеризувати як таку, що представляє ініціативний мовленнєвий жанр, оскільки вона надає багато інформації для роздумів і, як одне із перших повноцінних досліджень мовних контактів, закликає до “дискусії”. Однак, вважаємо, що цей текст не позбавлений і

реактивності, що виявляється у численних посиланнях на інших дослідників, тобто своєрідній реакції (здебільшого згоди) на запропоновані ними міркування.

Переклад Ю. Жлуктенка зображає обидва аспекти – ініціативний та реактивний – майже однаковою мірою. Переклад оригінального тексту У. Вайнрайха – це, з одного боку, породження ініціативного тексту іншою мовою, який, так само як і оригінал, викликає у читача потребу реагувати на прочитане. З іншого боку, переклад – текст “вторинний”, а отже, його створення вже є певним видом реагування на існування вихідного тексту (вихідний текст “ініціює” бажання перевиразити його іншою мовою, а цільовий текст є результатом позитивної реакції перекладача/видавця/редактора на вихідний текст та бажання його реалізувати в іншій мовній формі). Крім того, реактивність перекладу цієї монографії полягає також у тому, що коментарі перекладача – це його реакція на прочитане та перекладене. Водночас, ці коментарі можуть набувати також й ініціативної функції при критичному сприйнятті читачем.

6. Комунікативне майбутнє. Оскільки оригінал та переклад є репрезентантами ініціативного мовного жанру, то їх комунікативне майбутнє – це бути основою чи аспектом наукової дискусії, цитуватися в пізніших наукових дослідженнях, спонукати інших дослідників до підтримання або заперечення висловлених думок.
7. Параметр мовного втілення. Він є спільним як для вихідного, так і для цільового тексту. Обидва оформлені в окрему книгу, а отже, адресат може актуалізувати їх шляхом прочитання.

Отже, процес актуалізації тексту читачем і буде тим мовленнєвим актом, носієм якого є текст. Потенційно в оригіналі та перекладі закладено нескінченну кількість ймовірних мовленнєвих актів, кожен з яких покликаний породжувати певну реакцію зі сторони адресата. Водночас, сприйняття цього тексту змінюватиметься в часі, на що впливатимуть як зміни у мові та правилах мовленнєвої поведінки, так і еволюція наукових поглядів, а також зміна пресупозицій, якими володіє адресат.

Висновки. За З. Козловскою, вважаємо, що гуманітарні тексти несуть не лише інформаційне навантаження, а й авторське бачення світу, його філософські установки. Під час перекладу на них ще накладається також і бачення світу перекладачем. Водночас, перекладач може свідомо модифікувати цю картину, щоб вона відповідала певним критеріям цільової культури.

У перекладі *Languages in Contact* російською мовою видимість перекладача, незважаючи на усі установки радянської теорії перекладу, яка постулювала якнайбільше пристосування перекладача під автора, доволі значна. Він не лише додає до перекладу власні коментарі та додатковий список джерел, а ще й доповнює книгу текстом, якого в ній оригінально не було, та доволі відкрито висловлює своє ставлення до деяких думок автора та інших дослідників у коментарях. Такий підхід змушує читача, для якого Ю. Жлуктенко є авторитетом, дотримуватись його думки. Отже, комунікативна мета оригінального тексту реалізується не повною мірою, оскільки перестановки, коментарі та зауваження змінюють задуманий автором ефект.

У випадку із цим перекладом складно говорити про поняття адекватності чи еквівалентності. Під час розгляду, за класифікацією В. Комісарова, яка імпонувала Ю. Жлуктенку чи не найбільше, на рівні цілого тексту про еквівалентність говорити не можемо, оскільки мета комунікації, тобто базовий рівень еквівалентності, видозмінена, опис “ситуації” теж дещо інший, висловлювання та повідомлення модифіковані унаслідок вилучення певних компонентів тексту, переміщення інших та додавання третіх, за цього і повідомлення відкориговане так, щоб відповідати ідеологічним установкам суспільства-адресата.

Загалом, російський переклад книги У. Вайнрайха – цікавий приклад успішної перекладацької маніпуляції в умовах суворого ідеологічного контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
2. Вайнрайх У. Языковые контакты. Состояние и проблемы исследования / У. Вайнрайх ; пер. с англ. и коммент. Ю. А. Жлуктенко ; вступ. ст. В. Н. Ярцева. – Киев : Вища школа, 1979. – 263 с.
3. Денисенко Ю. А. Пособие по научно-техническому переводу / Ю. А. Денисенко, В. Н. Комиссаров, А. А. Черняховская. – М. : Высшая школа, 1980. – 281 с.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 562 с.
5. Пронина Р. Ф. Перевод английской научно-технической литературы : учеб. пособие для вузов / Р. Ф. Пронина. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Высшая школа, 1986. – 175 с.
6. Скороходько Э. Ф. Вопросы перевода английской технической литературы (перевод терминов) / Э. Ф. Скороходько. – Киев : Изд. КГУ, 1960. – 274 с.
7. Циткина Ф. А. Терминология и перевод (к основам сопоставительного терминоведения) / Ф. А. Циткина. – Львів : Вища школа, 1988. – 157 с.
8. Чебурашкин Н. Д. Технический перевод в школе : пособие по обучению видам перевода, используемого для обмена научно-технической информацией : для учащихся IX–X классов школ с преподаванием ряда предметов на английском языке / Н. Д. Чебурашкин. – М. : Просвещение, 1972. – 344 с.
9. Kozłowska Z. O przekładzie tekstu naukowego (na materiale tekstów językoznawczych) / Z. Kozłowska. – Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2007. – 248 s.
10. Nord Ch. Text Analysis in Translation. Theory, Methodology and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis / Ch. Nord ; transl. by Ch. Nord and P. Sparrow. – Amsterdam–New York : Rodopi, 2005. – 275 p.
11. Weinreich U. Languages in Contact. Findings and Problems / U. Weinreich ; preface by A. Martinet. – London–The Hague–Paris : Mouton & Co., 1967. – 149 p.

Стаття надійшла до редколегії 14.05.2015 р.

Прийнято до друку 14.09.2015 р.

“LANGUAGES IN CONTACT” BY URIEL WEIREICH AS TRANSLATED INTO RUSSIAN BY YURIY ZHLUKTENKO

Oleksandra Litviniak

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska St., Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: perekladoznavstvo@gmail.com*

The paper focuses on the analysis of the Russian translation of U. Weinreich’s *Languages in Contact* done by Yu. Zhluktenko in its comparison to the original. The analysis was conducted according to a reader-centered communicatively oriented scheme. Peculiar features of the source and target texts functioning in different chronotopes are taken into account.

Keywords: scientific translation, humanitarian translation, communication, communicative aim, functional approach.